

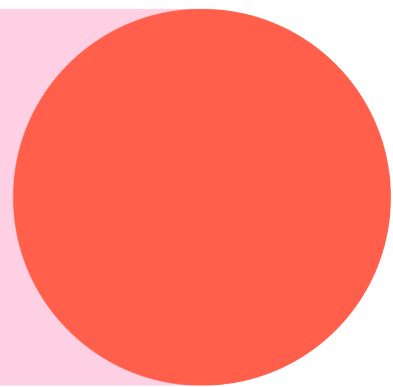
Radicalisering en disengagement

Hoorzitting

17 januari 2024

integra

CGG-aanbod

Strategisch Plan Hulp- en Dienstverlening voor Gedetineerden en Geïnterneerden

In alle gevangenissen van Vlaanderen en Brussel is er een divers hulp- en dienstverleningsaanbod (onderwijs, werk, welzijn, geestelijke gezondheidszorg (GGZ), wonen, ...)

Hierbinnen bieden de CGG gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg (al dan niet delictgerelateerd), op maat van elke gedetineerde, met een succesvolle re-integratie als focus.

Werking CGG

Binnen strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden:

Actieplan deradicalisering:

Gecoördineerde aanpak om te werken aan disengagement van de als geradicaliseerd gelabelde gedetineerden.

3 Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) kregen sinds eind 2018 projectmiddelen om prioritair in te gaan op behandelingsvragen voor deze doelgroep in de gevangenissen van

- Brugge (CGG Prisma) – 0,3 VTE
- Oost-Vlaanderen (CGG Adentro) – 0,3 VTE
- Hasselt (Integra vzw) – 0,4 VTE

en voor expertisedeling.

Doel project disengagement

- Prioriteit geven aan de behandeling van tweedelijns GGZ-problematiek bij de afgebakende doelgroep van geradicaliseerde gedetineerden, in die gevangenissen waar deze doelgroep zich vnl. bevindt
- Verspreiding van expertise binnen/ondersteuning van de forensische werkingen van alle CGG
- Een engagement om geradicaliseerde gedetineerden ook na detentie binnen de bestaande post-penitentiare werking prioriteit te geven

Doelpubliek

De brede groep van geradicaliseerde gedetineerden en personen in een post-penitentiair traject.

Er wordt geen onderscheid gemaakt in de door OCAD gehanteerde categorieën.

- Hier liggen mogelijk nog opportuniteiten...

Ongeveer 12% van opgevolgde OCAD-dossiers in België verblijft in de gevangenis, gespreid (ondanks satellietgevangnissen voor geradicaliseerde gedetineerde personen).

Prevalentie GGZ-problemen

Meer dan 1/3 gevangenen (37,3%) rapporteert ernstige psychiatrische klachten in de voorafgaandelijke maand van hun opsluiting (Favril et al. 2017).

Indicaties dat dit voor de doelgroep van als geradicaliseerd gelabelden niet anders is (Boelaert & Busch, 2022).

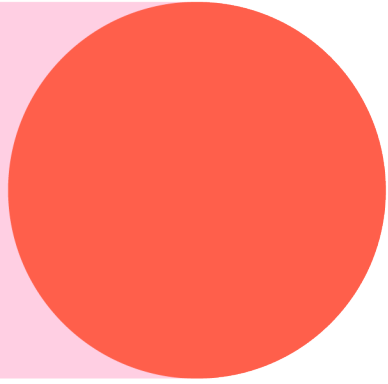
-> Hoge zorgnood!

Knelpunten en uitdagingen

- Beperkt aantal aanmeldingen -> laag gebruik hulpverleningsaanbod
- Transfers
- Zekere afhankelijkheid van deradicaliseringsconsulenten
- Personeelwissels binnen het project
- In afwachting van de PIVC (Penitentiaire Integrale Veiligheidscellen)
- Afname van nationaliteit
- Moeilijke inzetbaarheid in groepswerking
- Projectmiddelen

Link psychische kwetsbaarheid en radicalisering

Referentie

Boelaert en Busch, 2022

Link psychische kwetsbaarheid en radicalisering

Dualistische/binaire visie op mogelijke drijfveren voor extremistisch geweld:

- ideologie?
- psychopathologie?

Neiging van mensen tot monocausaal verklaren van schokkende gebeurtenissen.

-> Wat niet begrepen kan worden wordt toegeschreven aan de persoonlijke eigenschappen van de dader eerder dan aan een door de context en situatie bepaald fenomeen.

Link psychische kwetsbaarheid en radicalisering

Verschillende drijfveren voor extremistisch geweld mogelijk, al dan niet in combinatie met elkaar

- Idee voorheen: ideologische indoctrinatie en training
- Recentere inzichten: belang van maatschappelijke en individuele (bv. onder andere psychopathologie) dimensies als kwetsbaarheidsfactor of risicofactor

Net zoals bij andere delictvormen

Link psychische kwetsbaarheid en radicalisering

Psychische problematiek op zichzelf is
geen directe verklaring
noch monocausale voorspellende factor
voor het optreden van extremistisch geweld

Daarom:

Belangrijk om extremisme als ruimer maatschappelijk probleem
niet onnodig te psychopathologiseren

Risico's binaire kijk op extremistisch geweld

Professionals benaderen de verklaring en preventie van extremistisch geweld vaak eenzijdig vanuit hun specifieke invalshoek

(m.n. psychopathologisch versus ideologisch perspectief)

Risico: andere belangrijke risicodomeinen, die in samenhang zouden moeten worden geanalyseerd, worden uit het oog verloren.

Bv.: door eenzijdige nadruk op psychopathologie blijft de aandacht voor iemand ideologie onderbelicht.

Andere/betere focus

Dus:

De vraag is niet of een extremistisch engagement toe te schrijven is aan psychisch dysfunctioneren

Wel:

- In welke mate is het extremistisch engagement aanwezig?
- Hoe lenigt dit extremistisch engagement de individuele grieven en noden van deze persoon?
- Wat is de intentie van deze persoon om binnen dat kader geweld te gebruiken?
- Wat zijn diens capaciteiten tot geweld?

Complex samenspel

Enkele gedragskenmerken binnen het pathologische spectrum tonen overlap met de geweldsmanifestatie

-> Gevolgtrekking: geweldsplegers worden aanzien als personen met een persoonlijkheidsstoornis en daardoor ogenschijnlijk niet onder invloed van een problematische ideologie

MAAR:

- Persoonlijkheden zijn continua, waarop men hoger of lager scoort
- Opgebouwde (irrationele) ideologische referentiekaders zijn van invloed op àlle mensen in de samenleving
- > Simplificatie hiervan leidt tot binaire verklaringen

Verklaringsmodellen vanuit procesmatig samenspel

Multi-level framework dat zowel de predisposities (waaronder pathologie) als de situationele aspecten mee in rekening brengt:

3 overlappende maar te onderscheiden elementen:

- De **ideeën van het radicale narratief** die een filter voorziet voor het begrijpen van de wereld
- De **sociologische factoren** die een individu ertoe dwingen dit radicaal narratief te omarmen
- De **psychologische factoren**, kenmerken, pathologieën en triggers die het gewelddadige denk- en handelingskader ondersteunen

Complexe relatie tussen psychopathologie en extremistisch geweld

Differentiatie!

Studies houden rekening met:

- diverse vormen van psychopathologie
- psychopathologie als continuüm
- diverse uitingsvormen van extremistisch geweld
- ideologisch spectrum
- subtypes van plegers
- specifieke contexten

Een profiel van dé extremist bestaat niet

Voordelen van differentiatie

Differentiatie biedt leerkansen over:

- **Prevalentie en de aard van psychopathologie** bij specifieke groepen ten behoeve van complexere **theorievorming rond het ontstaan** van extremistisch geweld
- Betere **preventie**

Rol van psychische problemen bij ontstaan geweld(legitimatie)

Psychische problematiek is niet per se een kwetsbaarheids- of risicofactor voor (toekomstig) extremistisch geweld
(kan zelfs beschermende factor zijn of gevolg van betrokkenheid bij extremisme).

Push-factoren: relevante kenmerken binnen het psychisch (dys)functioneren die kunnen bijdragen aan de motivatie, capaciteit of intentie om tot actie over te gaan

Pull-factoren: het inspelen van ideologische narratieven/extremistische personen/groeperingen op dergelijke psychische kwetsbaarheden.

Rol van psychische problemen bij ontstaan geweld(legitimatie)

Waarom mensen overgaan tot gewelddadig extremisme ligt vervat in het cumulatieve én interactie-effect van de verschillende aanwezige risico- en protectieve factoren.

Psychopathologie of psychisch dysfunctioneren is dus slechts één van deze factoren, dient nooit als causale maar wel als een mogelijk correlerende factor (oorzaken van de oorzaken) begrepen te worden en is dus structureel te onderzoeken bij elke dreigings- en risicoanalyse. Dit gebeurt ook door OCAD.

Conclusie

Cruciaal is binaire of simplistische voorstellingen te vermijden!

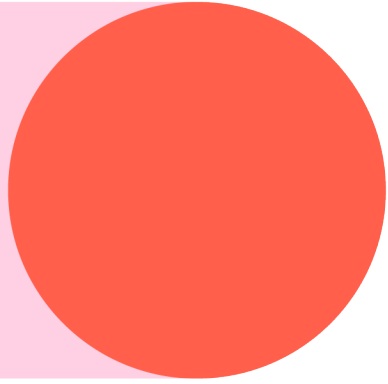
Want:

- foute representatie van oorzaken van geweld
- brengen blinde vlekken met zich mee die potentieel risicovol kunnen zijn in de aanpak van gewelddadig extremisme

-> Gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking op alle beleidsdomeinen nodig (m.n. veiligheids-, welzijns- en GGZ-gerichte diensten)

Hulpmiddel: LIVC-R platformen

Psychopathologie en terrorismevorm

Referentie

Schultjen et al., 2019

Link psychopathologie en terrorismevorm

Voorzichtige interpretatie nodig!

- **Lone actor terrorisme:** psychopathologie tussen 12,9% en 40,4%. Vooral de rechts-extremistische en single-issue ideologie lone actors onderzocht. Vaker schizofrenie, waanstoornissen en autismespectrumstoornissen dan bij de algemene bevolking.
- **Groepsterrorisme:** Over het algemeen lijkt psychopathologie niet oververtegenwoordigd te zijn i.v.m. de algemene bevolking
- **Zelfmoordterrorisme:** Onvoldoende robuuste resultaten om conclusies op te baseren, meer onderzoek nodig.

Link psychopathologie en terrorismevorm

Conclusie

Uit de beschreven literatuur en de expertinterviews blijkt dat louter **psychopathologie geen bruikbare voorspellende waarde heeft voor radicalisering en terrorisme.**

Mogelijk kan psychopathologie, voornamelijk bij lone actor terroristen, bijdragen aan een radicaliseringsproces in interactie met andere factoren die geweld kunnen aansporen, zoals het hebben van een geweldsverleden, toegang tot wapens, relationele stressoren, ervaren grieven en morele verontwaardiging

Bronnen

- Artikel: Mad or bad? Voorbij een binaire kijk op extremistisch geweld – Astrid Boelaert en Christophe Busch
- Inhoudelijk verslag project 'Behandeling van geradicaliseerde gedetineerden met een GGZ-problematiek in het kader van disengagement' (projectperiode 2021 -2023)
- Nota toekomst disengagement - Samir Boureghda
- Onderzoeksrapport van de Universiteit van Amsterdam in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum, Ministerie van Justitie, over psychopathologie en terrorisme (Schultjen et al., 2019)

Bedankt voor uw aandacht

integra

integra-limburg.be

Jessica Decoene

011/22.30.10.

jessica.decoene@integra-limburg.be